El País, 05/06/20

L’hospital que va esborrar la frontera durant la pandèmia

Un centre mèdic de propietat francesa i espanyola enmig dels Pirineus reflecteix la cooperació transfronterera davant del caos inicial en la distribució de material sanitari

L'Hospital de la Cerdanya, a Puigcerdà. Toni Ferragut

L'únic hospital binacional d'Europa és enmig dels Pirineus, és propietat de dos països, s'hi parlen tres llengües i hi ha quatre banderes oficials a la porta: les d'Espanya, França, Catalunya i la Unió Europea. Però l'interior és un espai diàfan i sense fronteres. L'allargat edifici de zinc de l'Hospital de la Cerdanya, d'esquena al vent del nord i envidrat al sud, és a Puigcerdà, i des de la seva inauguració el 2014 atén els pacients independentment del passaport. Amb la pandèmia de coronavirus va arribar el moment de la veritat. “Hem tingut dos Estats pendents de nosaltres; ens arribava material de protecció i tests dels dos costats de la frontera”, recorda el doctor Francesc Bonet, director general de l'hospital, que recorre els assolellats passadissos del centre alternant el català, el castellà o el francès, segons amb qui es creui. “Els materials es feien servir independentment de la nacionalitat”, destaca.

La capacitat d'aquest hospital, un centre públic propietat de dos Estats de la Unió Europea (França i Espanya), per bregar amb l'escassetat de material de protecció per al seu personal sanitari durant els pitjors moments de l'emergència sanitària és un model exemplar de col·laboració a escala europea. Però també és una excepció en una UE que té una política agrària comuna, però mínimes competències sanitàries.

La covid-19 ha deixat almenys 127.000 morts a la UE. Malgrat les disculpes públiques de la presidenta de la Comissió, Ursula von der Leyen, per la lentitud de la resposta comunitària en els primers moments de la pitjor crisi sanitària de la història de la Unió, la pandèmia ha evidenciat mancances en la cohesió dels Vint-i-set.

Exportacions

El març passat, quan l'emergència havia esclatat a gairebé tots els països, encara que amb diferent velocitat i magnitud, Alemanya va prohibir les exportacions de material sanitari, fins i tot als seus socis europeus. Una decisió que a Brussel·les va ser molt qüestionada perquè evidenciava la falta inicial de cooperació entre els Estats en un moment clau.

Però aquesta col·laboració és habitual a l'Hospital de la Cerdanya, situat en un altiplà a més de 1.000 metres d'altura que forma una comarca natural, envoltada d'estacions d'esquí. L'obra va costar 31 milions d'euros (la UE hi va aportar 18 milions). Constituït com a Agrupació Europea de Cooperació Territorial i inaugurat el 2014, el seu funcionament el sufraguen entre la Generalitat de Catalunya (60%) i l'Estat francès (40%).

Espanya i França han estat, juntament amb Itàlia, dels països més afectats pel coronavirus a la UE: França té 28.967 morts i 188.802 contagiats; i Espanya té 27.128 morts i 240.326 positius, segons la Universitat Johns Hopkins.

Abans que irrompés la crisi del coronavirus, el centre —com gairebé tots a la Unió Europea— disposava de tot el material fungible que necessitava. Però “la covid-19 va provocar l'esgotament d'estocs, sobretot d'EPI, que és el que té més impacte en la seguretat dels professionals”, explica Xavier Caralt, cap d'infermeria de l'hospital i de la logística que comporta el seu departament. L'Hospital de la Cerdanya, amb dos sistemes públics de salut diferents (el català, descentralitzat; i el francès, centralitzat) va trobar la solució a l'altre costat de la frontera. França, que va patir el pic de la pandèmia més tard que Espanya, va començar a enviar material al centre de Puigcerdà. Al cap i a la fi, és l'hospital de referència dels més de 14.000 francesos que viuen a la Cerdanya Nord i Capcir, segons les autoritats.

“Sense l'ajuda i la participació de l'Administració francesa en el subministrament de mascaretes hauria estat impossible garantir el material de seguretat suficient per als companys”, reconeix Caralt al seu despatx amb els Pirineus francesos de fons. Ara, després de 20 dies consecutius sense registrar positius per coronavirus, i amb només un sospitós aïllat, ha tornat la calma habitual de la temporada baixa.

Abans que es fes evident, el desproveïment de material sanitari a l'Europa unida semblava alguna cosa remota. El 31 de gener del 2020 es van reunir a Luxemburg els 27 representants dels ministeris de Sanitat al Comitè de Seguretat Sanitària europeu: “Cap país ha sol·licitat, ara com ara, suport per obtenir mesures de resposta addicionals al coronavirus”. Només quatre dels 27 països “van assenyalar la necessitat potencial dEPI en cas que la situació

s'estengui per la UE", segons el resum oficial de la trobada, que no cita el nom d'aquests països. Quan davant la impossibilitat de protegir els seus sanitaris, Itàlia va demanar activar a mitjans de març el mecanisme de protecció civil RescEU, concebut abans de la pandèmia per actuar enfront de grans incendis, inundacions i altres desastres naturals, cap soci va contestar.

Sense resposta

"No hi havia material suficient i els altres països sabien que en un parell de setmanes es trobarien en la mateixa situació i no va haver-hi resposta" a les crides d'auxili d'Itàlia, recorda Luis Arroyo Jiménez, professor de la càtedra Jean Monnet de Dret Administratiu Europeu a la Universitat de Castella-la Manxa. Poc després, la Comissió Europea va activar altres mesures per intentar posar fi a les seves evidents disfuncionalitats en la cooperació transfronterera i avançar, ara sí, *de facto*, en la cohesió, sobretot per afrontar emergències com aquesta.

A petició dels Estats, la Comissió va suspendre l'IVA dels productes sanitaris a les duanes per facilitar la importació de material des de fora de la Unió Europea. A més, va nodrir de material sanitari els fons de reserva de RescEU, que ha anat distribuint segons les necessitats dels Estats. I ha coordinat un sistema de compra perquè els països membres puguin accedir al mercat internacional amb preus més competitius. Arroyo Jiménez, no obstant això, creu que l'anterior "no deixa de ser posar pegats en una ferida oberta". Aquesta setmana, la Comissió ha anunciat altres 2.000 milions per a RescEU.

Del costat francès de la frontera, el propietari de la farmàcia Bourg de Madame explica que, tot i que sempre ha estat garantit passar la frontera per anar a l'hospital, la policia espanyola no sempre ho posava fàcil. "Hi ha hagut tensió. Nosaltres deixàvem passar els espanyols", retreu. "No és normal, caldria preguntar-l'hi a Sánchez [el president del Govern espanyol]: què és tota aquesta història? Som a Europa, lluitem junts contra el virus. I, a més, és bo per a la cohesió", conclou.

Un mecanisme de resposta sanitària comuna

Véronique Trillet-Lenoir, eurodiputada francesa per Renew i oncòloga de professió, sosté per telèfon que, malgrat les competències limitades de la UE en matèria sanitària, el club ha de reforçar les agències que intenten protegir la salut dels 500 milions d'europeus. "És absolutament necessari que l'Agència de Control de Malalties, que l'Agència del Medicament, tinguin capacitat per donar una mica més que recomanacions, que puguin controlar i assegurar que aquestes s'apliquen, que tinguin bases de dades que ara com ara no existeixen", explica. Aquesta eurodiputada i membre de la Comissió de Medi Ambient, Salut Pública i Seguretat Alimentària, va presentar la proposta al Parlament Europeu, institució que ha finançat aquesta sèrie de reportatges, per crear un mecanisme de resposta comuna als Vint-i-set en matèria de salut. Finalment, l'Eurocambra ho va aprovar a l'abril.